

DESPRE ROLUL POLITIC AL ARTEI APOLITICE

Autor: Ilinca Bernea | 22 decembrie 2021

Menirea artei este aceea de a „îi ține lumii oglinda în față”, spune un personaj celebru de-al lui Shakespeare. Alții sunt de părere că miza e oarecum diferită: nu de a căuta să reflecte realitatea, ci de a plăsmui o alta, diferită, dar de aceeași intensitate. Sau de a avertiza în privința a ce ar putea fi realitatea, într-un sens mai dezastruos sau mai luminos.

Fapt e că literatura bună a oricărui veac e nevoită să țină pasul cu lumea. Indiferent dacă o critică, dacă anticipează transformările ei, dacă prefigurează posibile dezastre sau dacă e într-un dialog cu ea conflictual, e nevoită să fie absolut lucidă în privința prezentului. Artele și literatura sunt, în orice epocă, atunci când sunt bune, acea necesară „oglină” care sigur că arată lumea, dar uneori o arată cu degetul. Am citit multe lucruri tendențioase la adresa artelor și literaturii contemporane. Nu sunt juste. Dacă ne pare că o cultură, în notele sale dominante sau în acutele ei, e decadentă și în criză de valori și de repere, arta nu face altceva decât să îi reflecte spiritul. Nu expresiile estetice trebuie condamnate, dacă tot e să facem proces contemporaneității, ci un întreg sistem de existență și conviețuire.

A descalifica în bloc arta unui veac eludând din ce materie primă își trage sevele e la fel de absurd ca a pretinde ca muzica de cameră să fi apărut în triburile din junglă sau ca simțirea cuiva să nu aibă nici o legătură cu corpul sau cu energia sa vitală. Babilonia postmodernă își cere arta ei. Varietatea mijloacelor, genurilor, registrelor, stilurilor se mulează perfect pe varietatea noilor regimuri de viață și modelor din gândire (eu de ele mă leg când o fac). Cam în toate epocile am reușit să văd corespondența. La romantici pare mai absconsă pentru că la ei, arta/poezia/literatura par a fi tributare unui „idealism absolut” din specia celui al lui Fichte. Dar există o „umbră” a artelor romantice... o zonă teribil de întunecată, un „neo-gotic” sau o formă de reflecție sumbră în care se regăsesc inclusiv efectele de seră ale ororilor „revoluției industriale”. Să ne gândim doar la Strindberg...

Spiritul gotic reînvie mereu în siajul încercărilor de recuperare a paradisiului. Fapt e că

orice artă, oricât de rea, de învrăjbită, de dispusă să reflecte grotescul unei lumi, tot charismatică e. Paseismul nu își are rostul în evaluările și comparațiile dintre diverse curente, genuri și stiluri de creație pentru că e limpede că nu se pune problema să imităm docil modele... E clar că sunt necesare forme autentice, pe care le impune conținutul. Ritmurile vieții reale trebuie să se reflecte cumva în arte. Literatura contemporană e un fenomen extrem de vast. Postmodernismul e de blamat doar ca „normă” de scriere, acel „dicteu impersonal”, care e fascinant în felul lui, e bine să rămână opțional, de exemplu.

De asemenea, miza artelor e și aceea de a compensa realitatea, de a hrăni o nevoie de transcendență. Indiferent de veac și de context, artiștii consistenti fac asta, din instinct. Contestațiile și rezervele mele la adresa postmodernismului au în vedere precepte sociologice și filosofice, un stil de viață descentrat și ceea ce s-ar putea numi artă tezistă. Dar artele, în măsura în care nu se subordonează ideologic, sunt minunate, sunt ca în orice veac... aducătoare de pace, de lumină, de înțelegere, de fascinație.

Principala problemă e subordonarea artei politicului... Ea în sine era o formă de rezistență politică la politică, dintodeauna. Și asta pare să se piardă în înrolarea contemporană a expresiei.

Imagine: Gustave Courbet - „The Artist's Studio” (1854); Sursa: WikiArt